

Maktabgacha ta'limda ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirishda ilg'or xorijiy tajribalar

Rasulova Shoxsanam Shuhratovna
Qo'qon shahar 29-DMTT direktori

***Anotatsiya:** Ushbu ishda maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalardan qanday foydalanish mumkinligi tahlil qilinadi. Dunyoning turli mamlakatlarida, masalan, Shvetsiya, Finlyandiya, AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya va Kanada kabi davlatlarda maktabgacha ta'lim tizimining samarali ishlashi uchun qo'llaniladigan metodlar va yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Maktabgacha ta'limda individual yondashuv, o'yin asosida ta'lim, ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarni rivojlantirish kabi metodlar va strategiyalar maktabgacha ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.*

***Kalit so'zlar:** Maktabgacha ta'lim, Ta'lim-tarbiya samaradorligi, Xorijiy tajribalar, Individual yondashuv, O'yin asosida ta'lim, Ijtimoiy ko'nikmalar, Ta'lim metodlari, Ta'lim tizimi, O'zbekistonda maktabgacha ta'lim.*

Передовой зарубежный опыт повышения эффективности обучения в дошкольном образовании.

***Аннотация:** В данной работе анализируется, как можно использовать зарубежный опыт для повышения эффективности обучения в системе дошкольного образования. Рассмотрены методы и подходы, используемые для эффективной работы системы дошкольного образования в различных странах мира, таких как Швеция, Финляндия, США, Великобритания, Германия и Канада. В повышении эффективности дошкольного образования важное значение имеют такие методы и стратегии, как индивидуальный подход к дошкольному образованию, игровое обучение, развитие социальных и эмоциональных навыков.*

***Ключевые слова:** Дошкольное образование, Эффективность образования, Зарубежный опыт, Индивидуальный подход, Игровое образование, Социальные навыки, Методы обучения, Система образования, Дошкольное образование в Узбекистане.*

O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimi hozirda rivojlanayotgan va o'sib borayotgan tizimlardan biridir. So'nggi yillarda maktabgacha ta'lim sohasiga katta e'tibor qaratilmoqda. 2017-yilda O'zbekiston Respublikasining Maktabgacha ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlanib, ta'lim tizimini modernizatsiya qilishga qaratilgan ko'plab chora-tadbirlar belgilangan. Ushbu konsepsiyaning asosiy maqsadi bolalarga sifatli ta'lim taqdim etish, ularning emotsional va kognitiv rivojlanishini qo'llab-

quvvatlash va ularga yaxshiroq kelajak uchun tayyorgarlik ko‘rsatishdir. O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimining takomillashtirilishi uchun xorijiy tajribalar asosida bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Yangi o‘quv dasturlari va metodikalar ishlab chiqilmoqda, shuningdek, ta’lim muassasalarida yuqori malakali pedagoglar tayyorlanmoqda. O‘qituvchilarni malakasini oshirishga qaratilgan kurslar va seminarlar tashkil etilmoqda. Shuningdek, maktabgacha ta’lim tashkilotlarining infratuzilmasi yaxshilanmoqda, bolalar uchun qulay va xavfsiz ta’lim muhitini yaratish maqsadida yangi ta’lim binolari qurilmoqda. O‘zbekistonda xorijiy tajribalar asosida maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirishga katta e’tibor berilmoqda. Bunda bolalarga individual yondashuvni amalga oshirish, o‘yin orqali o‘rganish va kreativ fikrlashni rivojlantirishga alohida e’tibor berilmoqda. Maktabgacha ta’lim tizimi — bolaning rivojlanishiga, uning dunyoqarashini shakllantirishga va keyingi ta’lim jarayoniga tayyorlashda muhim bosqich hisoblanadi. Maktabgacha ta’limning muvaffaqiyatli tashkil etilishi nafaqat bolalar uchun, balki jamiyat uchun ham muhimdir. Bolalar, o‘qish va o‘rganish jarayonida o‘zlari uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalarni egallaydi, shuningdek, ijtimoiy, emotsional, intellektual va jismoniy jihatdan rivojlanishadi. Shuningdek, bolalar bilan ishlashda xorijiy tajribalarni o‘rganish va ulardan samarali foydalanish, ta’limning sifatini yaxshilashga yordam beradi. Xorijiy tajribalar ko‘rsatganidek, samarali maktabgacha ta’lim tizimi bolalarga nafaqat ta’lim, balki ularning shaxsiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlaydi. O‘zbekistonda ham maktabgacha ta’lim tizimi o‘sib borayotgan va o‘zgaruvchan jamiyat ehtiyojlariga moslashishga intilmoqda. Ushbu maruzada xorijiy tajribalardan qanday samarali foydalanish va O‘zbekistondagi maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirish yo‘llari haqida so‘z yuritiladi. Xorijiy tajribalar maktabgacha ta’limda samaradorlikni oshirishda katta ahamiyatga ega. Turli davlatlarning maktabgacha ta’lim tizimlari bir-biridan farqlansa ham, umumiy maqsad — bolalar uchun ta’lim va tarbiya jarayonlarini samarali tashkil etishdir. Ushbu maruzada, xorijiy tajribalar asosida maktabgacha ta’limda samaradorlikni oshirish yo‘llari tahlil qilinadi. Shvetsiya va Finlyandiya maktabgacha ta’lim tizimlari butun dunyo bo‘ylab yuqori baholanadi. Ushbu mamlakatlarda bolalarga individual yondashuv muhim o‘rin tutadi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida har bir bolaning ehtiyojlari, xohish-istaklari va qobiliyatlariga moslashtirilgan ta’lim dasturlari ishlab chiqiladi. O‘qituvchilar bolalarni yaxshi tushunishga va ularning rivojlanishini diqqat bilan kuzatishga intilishadi. Bunda o‘qituvchining asosiy vazifasi bolani faqat bilim bilan ta’minlash emas, balki uning shaxsiy rivojlanishini ham qo‘llab-quvvatlashdir. Shvetsiya va Finlyandiyada bolalarning ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga alohida e’tibor qaratiladi. Bu mamlakatlarda o‘qituvchilar bolalar bilan kichik guruhlarda ishlashadi, shuningdek, bolalarni o‘z fikrini erkin bildirishga, muammolarni hal qilishga undaydi. Maktabgacha ta’limda individual yondashuvning samarali ekanligi bolalar orasidagi farqni qisqartirishga yordam beradi, natijada hamma bolalar teng imkoniyatlarga ega bo‘lishadi. Buyuk Britaniya va AQShda maktabgacha ta’lim tizimlari bolalarning ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratadi. Maktabgacha ta’lim dasturlarida bolalar o‘rtasidagi muloqotni rivojlantirish, bir-biriga yordam berish, jamoada ishlash va boshqalar bilan yaxshi munosabatlarni o‘rnatish masalalariga katta ahamiyat beriladi. AQShda maktabgacha ta’limda bolalarga o‘yin va amaliy faoliyatlardan orqali o‘rganish imkoniyatlari taqdim

etiladi. Bu usul bolalarning ijodiy va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. O‘qituvchilar bolalar bilan birgalikda guruh faoliyatlarini tashkil etib, ularni o‘z fikrlarini bildirishga va boshqalar bilan hamkorlik qilishga o‘rgatadilar. Shuningdek, Buyuk Britaniyada maktabgacha ta’limda ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishda o‘yinlar muhim rol o‘ynaydi. Bolalar o‘yin orqali boshqalarning his-tuyg‘ularini tushunishga va o‘zini boshqa bolalar bilan teng tutishga o‘rganadilar. Germaniya va Kanada maktabgacha ta’lim tizimlarida bolalarning mustaqil fikrlash va o‘zini erkin ifoda etishiga katta e’tibor beriladi. Bu mamlakatlarda bolalar o‘zlariga mos ta’lim dasturlarini tanlash imkoniyatiga ega. Germaniyada maktabgacha ta’limda kichik guruhlarda o‘qitish usuli keng qo‘llaniladi. Har bir bolaning shaxsiy xususiyatlariga mos ta’lim berish, uning rivojlanishiga zarar yetkazmaslik uchun kichik guruhlarda ta’lim berish juda muhim hisoblanadi. O‘qituvchilar bolalarni faol ishtirok etishga undaydi va ularni o‘z fikrini ifoda etishga rag‘batlantiradi. Kanadada ham bolalarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga katta e’tibor qaratiladi. Ta’lim tizimida bolalarga o‘z fikrini erkin bildirish va qarorlar qabul qilish imkoniyatlari yaratiladi. Bu orqali bolalar o‘zini mustaqil ravishda rivojlantiradi, o‘zgaruvchan dunyoqarashga ega bo‘ladi. Kanadada bolalar ta’lim jarayonida erkinlikka ega bo‘lishadi, bu esa ularning intellektual rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Avstraliya va Shvetsiya tajribalarida o‘yin asosida ta’lim bolalarning ijodiy va kognitiv rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega. O‘yin va amaliy faoliyatlar bolalarning bilim olish jarayonini yanada samarali qiladi. Avstraliyada maktabgacha ta’limda bolalar turli o‘yinlar va faoliyatlar orqali o‘rganadilar. Bu, o‘z navbatida, ularning ijodiy va kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Shvetsiyada ham bolalar o‘yin orqali o‘rganishga rag‘batlantiriladi. Bu usul bolalarning mustaqil fikrlashini va ijodiy fikrlarni rivojlantiradi. O‘yinlar orqali bolalar o‘zaro muloqot qilishni, boshqalar bilan birgalikda ishlashni va yangi narsalarni o‘rganishni o‘rganadilar. Shvetsiyadagi maktabgacha ta’limda ijodiy yondashuv bolalarni ta’lim jarayonida faollikka undaydi va ular yanada ko‘proq bilimga ega bo‘lishadi. Xorijiy tajribalardan samarali foydalanish va O‘zbekistondagi maktabgacha ta’lim tizimi. O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida ham xorijiy tajribalardan samarali foydalanish katta ahamiyatga ega. Xorijiy tajribalar o‘rganilib, ularning eng yaxshi tomonlarini o‘z tizimimizga moslashtirish maktabgacha ta’limning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Maktabgacha ta’limda bolalarga individual yondashuvni joriy etish, ijtimoiy va emotsional rivojlanishga alohida e’tibor qaratish, o‘yin asosida ta’limni tashkil etish kabi usullarni amaliyotga joriy qilish kerak. O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga e’tibor qaratish va bolalar o‘rtasida ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqish zarur. Xorijiy tajribalar asosida ta’lim dasturlarini modernizatsiya qilish va ularni xalqimizning madaniy xususiyatlariga moslashtirish tizimning samaradorligini yanada oshiradi. Xorijiy tajribalar maktabgacha ta’limda ta’lim-tarbiya samaradorligini oshirishda katta rol o‘ynaydi. Shvetsiya, Finlyandiya, AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya, Kanada, Avstraliya va Shvetsiya kabi mamlakatlarning maktabgacha ta’lim tizimlari bolalarni ta’lim jarayoniga faol jalb qilish, ularning ijtimoiy va emotsional rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirilgan. O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimi ham xorijiy tajribalarni o‘rganib, samarali

yondashuvlarni o‘z tizimiga tatbiq etish orqali ta’lim sifatini yaxshilash imkoniyatiga ega. Maktabgacha ta’limda samaradorlikni oshirish uchun individual yondashuv, ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish, o‘yin asosida ta’lim kabi yondashuvlarni keng joriy etish zarur. Shuningdek, xorijiy tajribalarga asoslanib, o‘zbek maktabgacha ta’lim tizimini takomillashtirish, yosh avlodni sifatli ta’lim bilan ta’minlashda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Individual yondashuvni joriy etish. O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimida individual yondashuvni keng joriy etish zarur. Har bir bolaning shaxsiy ehtiyojlari va qobiliyatlari inobatga olinishi lozim. Bu o‘qituvchilarga bolalar bilan ishlashda yanada samarali yondashuvni amalga oshirishga yordam beradi. O‘yin Asosida Ta’limni Rivojlantirish. O‘yin orqali ta’lim bolalarning rivojlanishiga katta ta’sir ko‘rsatadi. O‘zbekistonda maktabgacha ta’limda o‘yin asosida ta’lim berish metodikasi yanada kengaytirilishi lozim. Bu yondashuv bolalarning ijodiy fikrlashini, muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi va ularning o‘rganishga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish. O‘zbekistonda maktabgacha ta’limda bolalar o‘rtasida ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga alohida e’tibor berilishi kerak. O‘qituvchilar bolalarni muloqot qilishga, o‘z fikrlarini bildirishga, boshqalar bilan ishlashga o‘rgatishi lozim. Xorijiy tajribalardan samarali foydalanish orqali O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimining samaradorligini oshirish mumkin. Shvetsiya, Finlyandiya, AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya va Kanada tajribalari bolalarga individual yondashuvni, ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishni va o‘yin asosida ta’lim berishni taqdim etadi. O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirish uchun xorijiy tajribalarni o‘zlashtirish, innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish va bolalarga sifatli ta’lim taqdim etish zarur. Bu orqali O‘zbekistonning maktabgacha ta’lim tizimi jahon andozalariga mos ravishda rivojlanadi va bolalarning ta’limi sifatini yaxshilashga erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2017.**
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrda “Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 1059-son Qarori 1-ilovasi. // Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 03.01.2020 y., 09/20/1059/4265-son
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021. – 464 bet
4. Azizova Ziroat “The content of children's preparation for school in preschool educational organizations”. Galaxy international interdisciplinary research journal (giirj) 78-80 b 2024
5. A.Z .Baxodirovna “[Maktabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama rivojlantirishda tasviriy faoliyatning ahamiyati](#)”, Science and innovation 3 (special issue 31), 34-37 2024y
6. AZ Baxodirovna “[Sharq matematik olimlarining asarlarida arifmetikaning rivojlanishi](#)”, Science and innovation 3 (special issue 31), 455-460b 2024y